

2005. aasta arheoloogiliste välitööde tulemused

Results of archaeological fieldwork in 2005

Reinhard JONHANSON and Martin YULIN

Archaeological excavations at Jägala Hillfort

Arheoloogilised välitööd Jägala hüüdnäel

Andres THAURI and Kristina JONHANSON

Archaeological research on Käraste, Mätsküla and Karkla hillforts

Arheoloogilised välitööd Käraste, Mätsküla ja Karkla hüüdnäel

Yulia LITVA and Margat LARSEN

New investigations at Sooda hillfort of 2005-2006 in Kõrre

Uus uuritud Sooda hüüdnäel 2005-2006 Kõrres

Margit KORSJA, Yulia LITVA, Karin TÄRRE and Tõnu PÄRIST

Ringwall enclosure of Laps in Pärnu linn Southern Harbours

Laps hüüdnäel arheoloogilised välitööd

Det. HANSEN

Über die Funktion der Neolithischen Viikinde

Viikinde kohta uurimused

Margit KORSJA

Excavations on the coast of Pühjäärve and Mätsküla Harbours

Pühjäärve hüüdnäel ja Mätsküla hüüdnäel

Margit KORSJA

Archaeological investigations on the coast of Puhkuse Bay in Harjumaa

Arheoloogilised uurimused Puhkuse lahe kaldal

Margit KORSJA and Tõnu PÄRIST

Archaeological investigations in the surroundings of Märjavee and Tõrre

Arheoloogilised uurimused Märjavee ja Tõrre lähedal

Andres THAURI and Riina BERNDIA

Archaeological investigations carried out by the University of Tartu in 2005

Arheoloogilised uurimused Tartu ülikooli poolt 2005. aastal

Yulia LITVA and Tõnu PÄRIST

Archaeological investigations at Lai Street in Tartu

Arheoloogilised uurimused Lai tänaval Tartus

Margit KORSJA

Archaeological investigations in 2005 in Võrumaa

Arheoloogilised uurimused 2005. aastal Võrumaal

Margit KORSJA

Archaeological investigations in 2005 in Võrumaa

Arheoloogilised uurimused 2005. aastal Võrumaal

Margit KORSJA

Archaeological investigations in 2005 in Võrumaa

Arheoloogilised uurimused 2005. aastal Võrumaal

ARHEOLOOGILISED VÄLITÖÖD EESTIS

ARCHAEOLOGICAL FIELDWORK IN ESTONIA

2005

Koostanud ja toimetanud
Ülle Tamla

Muinsuskaitseamet
Tallinn 2006

© 2006 Muinsuskaitseamet
Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
National Heritage Board
Uus 18, Tallinn 10111, Estonia

Esikaas: Hilisviikingiaegne kõrva- või oimurõngas.
Rekonstruktsioon 2005. a. avastatud Ubina hõbeaardes
sisalduva fragmendi põhjal. Joonistanud Kersti Siitan.
Cover: Earring or temple ornament from Late Viking Age.
Reconstruction based on the fragment from the silver board
of Ubina discovered in 2005. Drawing by Kersti Siitan.

Tagakaas: Tartust Tähtvere tänavalt 2005. a. leitud 15. saj.
haruldase savikannu kild.

Back cover: Fragment of stoneware goblet from the 15th century.
Stray find from Tartu, Tähtvere Street in 2005.

Toimetuskolleegium:

Ants Kraut
Erki Russow
Toomas Tamla
Ülle Tamla
Kalev Uustalu
Heiki Valk

Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
e-mail: info@muinas.ee

Kujundus ja küllendus:

Jaana Kool

ISSN 1406-3972

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU
SUNDFASEMLAR

ÜBER DIE FORSCHUNG DER SIEDLUNG UUGLA VESKIMÄE

Mati MANDEL

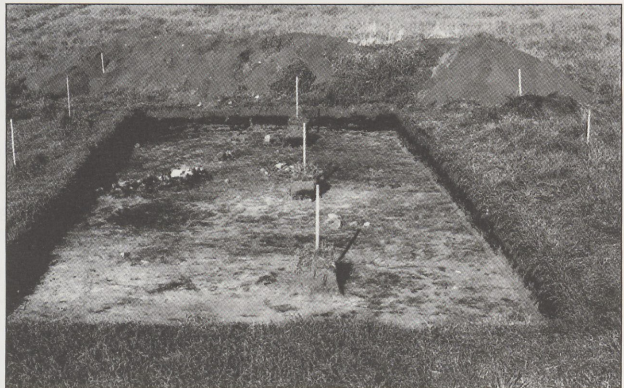
Eesti Ajaloomuuseum (Estonisches Historisches Museum)

Pikk 17, 10123 Tallinn, Eesti (Estland)

mati@eam.ee

Mit der Forschung der Bodenaltertümer von Uugla begann man im Jahre 2005 mittels der Ausgrabungen in der Siedlung Veskimäe in der Gemeinde Oru (Kirchspiel Lääne-Nigula) im Landkreis Läänemaa. Die Steingräber wurden im Jahre 1977 (Mandel 1978, 350–352) und 1981 (Mandel 1982, 382–383) durchgegraben. Die Finanzierung der Arbeiten erfolgt durch die Wissenschaftliche Stiftung (Grant Nr. 6056). Die erwähnte Vorzeitsiedlung liegt 400 m ostnordöstlich vom Bauernhof Veskimäe, verhältnismäßig untief, auf dem Gebiet des sich nördlich, nordöstlich und östlich senkenden Grünlandes (ehemaliges Ackerland). Auf dem Territorium der Siedlung hat man drei Grabungen angelegt (62,1 m², 16,6 m² und 95 m²). Die I. und II. Grabung lagen relativ höher, die III. aber an der Grenze des östlich jäh sinkenden Geländes. In allen Grabungen war der Boden sandig, die Stärke der Kulturschicht betrug 40–50 cm. In den Grabungen wurden Keramikfunde und Metallgegenstände aus dem 10.–13. Jahrhundert sowie Gegenstände aus früheren Zeitperioden freigelegt. Die ältesten Spuren von der Menschentätigkeit reichten dabei bis zum Neolithikum zurück (Gegenstände und Fragmente aus Quarz und Feuerstein, Keramikfunde).

In der I. Grabung enthüllte man direkt unterhalb der Ackerkrume (etwa 30 cm tief) einige steinige Flecken (Abb. 1), darunter auch eine genauer undatierte Herdstelle. Am östlichen Rand der Grabung entdeckte man in der gleichen Tiefe ein zerbrochenes Tongefäß, das offenbar aus dem I. Jahrtausend v.Chr. stammt. In der Tiefe von 40–50 cm enthüllte man eine natürliche Sand-schicht mit vereinzelt dunkleren Erdflecken. Auf diesem Gebiet reichte die Kulturschicht bis zu 20 cm tief in den natürlichen Grundboden ein.

*Abb. 1. Die I. Grabung von Osten.
Joon. 1. Vaade I kaevandile idast.*

Abb. 2. Fragment des Anhängers.
Joon. 2. Ripatsi katkend.
(AM A 1026: 44.)

Von den besser datierbaren Metallgegenständen hat man ein unvollständiges Gewicht sowie ein Fragment der Hufeisenfibel aus dem 10.-12. Jahrhundert, ebenfalls wie einen fragmentarischen Bronzeanhänger in Gestalt des Thor-Hammers (Abb. 2) aus dem 8.-9. Jahrhundert (Mägi 1997, 33, Tafel V: 1-3) freigelegt. Von Bebauungen hat man keine Spur gefunden.

In der II. Grabung wurde eine Herdstelle freigelegt. In der unmittelbaren Nähe fand man in der dunkleren Erdschicht, die 10 cm tief in den natürlichen Grundboden reichte, zahlreiche Gegenstände aus Quarz und Feuerstein, Bearbeitungsreste und ebenfalls Keramikfragmente der Tongefässe aus dem IV. Jahrtausend v.Chr. Vermutlich kann man die Herdstelle in dieselbe Zeitperiode datieren.

In der III. Grabung hat man in der Tiefe von 30 cm mehrere Schichtungen aus Granit- und Kalkstein entdeckt (Abb. 3), die den Standort ehemaliger Gebäude markieren. Den Grundriß der Bauten konnte man in diesem Jahr noch nicht festlegen. Die Steine trugen meistens Brandspuren. Dabei hat man auch zahlreiche Tonverdichtungen freigelegt. Von den metallenen Grabungsbefunden kann man Schmiedenägel, Nieten, Fragment einer Sense, Fragment eines Messers, Eispickel,

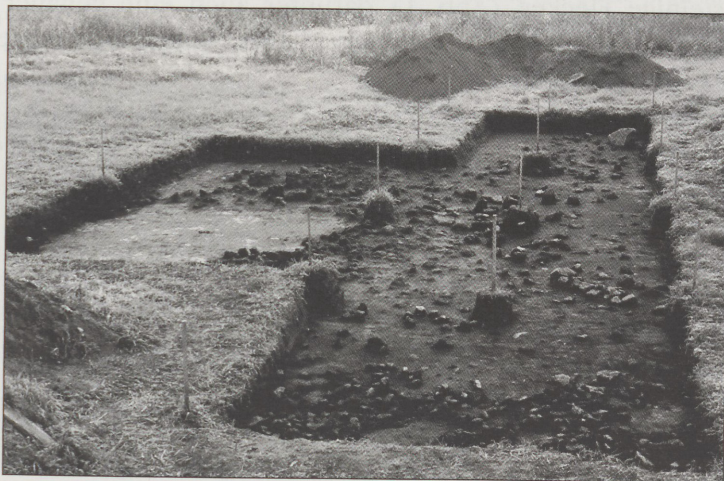

Fig. 3. Steinschichtungen in der III. Grabung.
Joon. 3. Kivistikud III kaevandis.

Beschlagfragmente und eine Bronzespirale erwähnen, alles aus dem Zeitraum 10.-14. Jahrhundert.

Das Knochenmaterial aus der Siedlung Uugla (bestimmt von Liina Maldre), bestand hauptsächlich aus Haustier-knochen. Von den Wildtieren ist möglicherweise der Wolf vorgekommen. Durch einzelne Knochenfunden waren Nagetiere, Maulwurf, Vögel und Fische vertreten. Fast die Hälfte der festgelegten Knochen stammte vom Rindvieh, weniger als das Drittel von Schafen und Ziegen. Das Schwein und das Pferd sind ebenfalls vorgekommen, sowie Fische mit einzelnen Gräten. Auf diese Weise handelte es sich um Grabungsbefunde einer ganz gewöhnlichen Siedlung.

Die größte Überraschung während der Grabungsarbeiten von 2005 bot sich außer der Siedlung des 10.-13. Jahrhunderts auch unterhalb der Fundstelle, als man dort Spuren einer noch früheren Siedlung fand. Im Jahr 2005 versuchte man nur die Grenzen der neolithischen Siedlung festzulegen. Gegenstände aus Feuerstein und Quarz sowie Bearbeitungsreste fand man auf einem Gebiet von mindestens 10 ha.

Literaturverzeichnis

Mandel, M. 1978. Über die archäologischen Untersuchungen in Uugla. – TATÜ, 27: 4, 350–352.

Mandel, M. 1982. Archäologische Grabungen in Westestland. – TATÜ, 31: 4, 381–384.

Mägi, M. 1997. Eesti merovingi- ja viikingiaegsed rinnanõelad – võõrapärsed ja omad. – EAA, 1, 26–83.

UUGLA VESKIMÄE ASULA UURIMISEST

Mati MANDEL

2005. aastal jätkati Läänemaal muististekompleksi uurimist Uugla külas (end. Lääne-Nigula khk.) Veskimäe asula kaevamistega. Töid rahastas Eesti Teadusfond (grant nr. 6056). Varasematel aastatel (1977 ja 1981) on Uuglas kaevatud kivikalmeid.

Kõnealune muinasasula asub Veskimäe talust 400 m ida- kirde pool, suhteliselt kõrgel, põhja, kirde ja ida suunas madalduval endisel põllul, nüüdsel rohumaal. Asula territooriumile rajati kolm kaevandit (62,1 m²; 16,6 m² ja 95 m²) sellise arvestusega, et I ja II kaevand jäid kõrgemale alale ning III kaevand järsult ida suunas langeva ala piirile. Kõigi kaevandite pinnas oli liivane ja kultuurkihi paksus ulatus 40–50 cm. Leiti 10.–13. sajandi keraamikat ja metallesemeid, aga ka varasemate ajajärkude esemeid. Vanimad jäljed siinsest inimasustusest ulatuvad neoliitikumi: leiumaterjali hulgas on selle perioodi kvartsist ja tulekivist esemeid ja esemekatkendeid ning keraamikat.

I kaevandis paljandusid künnikihi all (u. 30 cm sügavusel) mõned kivised alad (joon. 1), sealhulgas üks täpsemalt dateerimata koldekoht. Hoonetest jäljed puudusid. Kaevandi idaservas tuli samas sügavuses nähtavale purunenud savinõu, mis võib pärineda I aastatuhandest eKr; 40–50 cm sügavusel paljandus juba looduslik liivapind, milles paistsid silma üksikud tumedama mulla laigud. Neis kohtades ulatus kultuurkiht kuni 20 cm looduslikku pinnasesse.

Paremini dateeritavatest metallesemetest leiti 11.–12. sajandisse kuuluv poolik kaaluvihht ja hoburaudsõle katkend ning 8.–9. sajandist pärit nn Thori vasara kujulise pronksripatsi katke (joon. 2).

II kaevandis puhastati välja koldekoht. Selle lähedalt tumedamast mullast, mis ulatus 10 cm ulatuses looduslikku pinnasesse, leiti hulgaliselt kvartsist ja tulekivist esemeid ning nende töötlemisjääke, samuti purunenud savinõu kilde IV aastatuhandest eKr. Ilmselt pärines ka maapinda süvendatud koldease samast ajast.

III kaevandis puhastati 30 cm sügavusel välja mitu põlenud raud- ja paekividest ladestust (joon. 3), mis osutavad omaaegsete hoonete asukohale. Hoonete täpseid kontuure selgitada ei õnnestunud. Samas oli hulgaliselt savitihendeid. Metallesemetest leiti sepanaelu, neete, vikati ja noa katked, jäänael, naaste ning pronksspiraal. Kõik need esemed kuuluvad ajavahemikku 10.–14. sajand.

Uugla Veskimäe asula luumaterjali määras Liina Maldre. Tema määrangu põhjal koosneb see leiurühm valdavalt koduloomaluudest, kusjuures u. poole materjalist moodustavad veiseluud ja veidi alla kolmandiku lammaste/kitsede luud. Esindatud on ka siga ja hobune. Metsloomadest võib olla esindatud hunt. Üksikleidudega on esindatud närilised, mutt, linnud ja kalad. Seega on tegemist tüüpilise asulamaterjaliga.

2005. aasta uurimistööde suurim üllatus oli neoliitiliste asustusjälgede avastamine Uuglas, kus tulekivist ja kvartsist esemeid ning tootmisjääke leiti ligemale 10 ha suuruselt alalt.